

Աղաչայ Լուսիկ Մամու Բոհաննէսի եւ
զտան ոսկիս:
Աղաչայ Դաւիթ Սէրադցի խաչիկի, եւ
զվեց ոսկիս:
Աղաչայ Երանոս Սէրադցի խաչիկի, եւ
զվեց ոսկիս:
Աղաչայ Լուսիկ Սէրադցի խաչիկի ընդ Եղ-
բօրն Դօտէրին, եւ զերկոտասան ոսկիս:
Աղաչայ խաչիկ Դօտէրի Եռնիանենց, ընդ
Եղբօրն Լուսիկին, եւ զտասն ոսկիս:
Աղաչայ Սհակն Գրիգորի Ագոնց, եւ
զէորս ոսկիս:
Աղաչայ Ահաննէն Աբրահամեան, եւ
զհինգ ոսկիս:
Աղաչայ Գրիգորն Սհակի Ագոնց, ընդ Եղ-
բօրն Նիկօլին, եւ զվեց ոսկիս:
Եակօրն Գապտէպօն ընդ Եղբօրն խաչիկին
եւ զվեց ոսկիս:
Ասիկ Թուամանի եւ զհինգ ոսկիս:
Աստուածատուր Եակօրչայի վագարենց,
եւ զհինգ ոսկիս:
Խաչիկ խաչիկի վրձարենց եւ զէորս ոսկիս:
Գրիգոր Խաչիկի ընդ Եղբօրն Լուսիկին եւ
զէորս ոսկիս:
Տիրացու Մանուկ խաչիկի ընդ Եղբօրն
Գրիգորին եւ զերկու ոսկիս:
Սհակ Աստուածատուրի Գրիգորչայենց, եւ
զերկու ոսկիս:
Սհակն Բօլիաքն ընդ Որդւոյն եւ զերկու
ոսկիս:
Աստուածատուր Մամուկի, եւ զերկու ոսկիս:
Սիմոն Շիմայենց ընդ որդւոյն, եւ զեր-
կու ոսկիս:
Տիրացու Եփեսէի Եփեսէի եւ ընդ Որդ-
ւոյն Կէորդեայ եւ զերկու ոսկիս:
Նիկողայոս Մեղապենց ընդ Որդւոյն, եւ
զմի ոսկի:
Անտն Մանուկի, եւ զմի ոսկի:
Բօհաննէս խաչիկի Ոսկերիչենց, եւ զմի ոսկի:
Անարէյն Թուքէն ընդ Որդւոյն եւ
զմի ոսկի:
Մարտիրոս Աստուածատուրի Գրիգորչայենց
եւ զմի ոսկի:
Եակօրչայ Միտգոյի եւ զմի ոսկի:
Ղազար Բօսայ Սհակեան եւ զմի ոսկի:
Մանուկ վարդանի եւ զմի ոսկի:
Տօնիկ վարդանի Ռումանցի, եւ զմի ոսկի:
Աստուածատուր Խաւթընճի եւ զմի ոսկի:
Գրիգոր Մանուկի Ռումանցի եւ զմի ոսկի:
Աէֆէր Պարխոտարի եւ զմի ոսկի:

Եփեսէյ Աղի Լուսիկի, եւ զմի ոսկի:
Տօնիկ Սօլօմոնի եւ զմի ոսկի:
Տօնիկ Մանուկի Պօլանցի ընդ Եղբօրն, եւ
երեք Լուսկարական Փլօրիս:
Ղազար Խաչգոյի Շիքագարի, եւ Երկու
Լուսկարական Փլօրիս:
Նիկողայոս Մանուկի Էռօռնի եւ զերկու
Լուսկարական Փլօրիս:
Մանուկ Բօհաննէսի եւ զերեք Լուսկա-
րական Փլօրիս:
Աստուածատուր Ռիդիճարն, եւ զերկու
Լուսկարական Փլօրիս:
Խաչիկ Եփեսէյի եւ զերեք Լուսկարական
Փլօրիս:
Միկթար Կօզարն եւ զմի Լուսկարական
Փլօրի:
Եակօր Տօնիկի եւ զերկու Լուսկարական
Փլօրիս:
Խաչիկ Եակօրչայի եւ զմի Լուսկարական
Փլօրի:
Բօհաննէս Կաթ Եռնէիի եւ զմի Լուսկա-
րական Փլօրի:
Գրիգոր Դապէսի եւ զերկու Լուսկարա-
կան Փլօրիս:
Աարգան Նիկօլի եւ զմի Լուսկարական
Փլօրի:
Աստուածատուրն Տօմպին եւ զմի Լու-
կարական Փլօրի:
Աղաչայ Եակօրչայի եւ զմի Լուսկարական
Փլօրի:
Մահակ Մուսէսի եւ զմի Ալամանի:
Միկթար Գրիգորի եւ զմի Լուսկարական
Փլօրի:
Ասիկ Տօպալն եւ զմի Լուսկարական Փլօրի:
Բօհաննէս Միմանի, եւ զերկու Լուսկա-
րական Փլօրիս:
Մագոյ Ռիդիճարենց եւ զերկու Լուսկա-
րական Փլօրիս:
Գրիգոր Գալուստի եւ զմի Լուսկարա-
կան Փլօրի:
Նիկօլ Եակօրչայի ընդ Եղբօրն խաչիկին,
եւ զերկու Լուսկարական Փլօրիս:
Շէրիկ Բօսայ Սհակի եւ զմի Լուսկարա-
կան Փլօրի:
Ահէնտ խաչիկի ընդ Եղբօրն խաչատուրին
եւ զերկու Լուսկարական Փլօրիս:
Ետուն Կեռայ Բալաբաքիճն, զերկուա-
սան ոսկիս:
Աղաչայ Բասագաս Թորոսն Դիմիւնիդցի
եւ զէորս ոսկիս:

Աղաչայ Լուսինն Ոսգերիչեան եւ Աղաչայ Նիկոլ Ճիրախի իպաշֆալովցիք, ետուն զմի ոսկի։

Աղաչայ խաչինն Գրեշուհեան Անուլացի եւս զմի ոսկի։

Աղաչայ Ափրան խնկանոսեան իպաշֆալովցի եւս զերկու ոսկիս։

Աղաչայ Նիկոլն Շիրախովցին եւս զերկու ոսկիս։

Տոնիկ Կուրեղն Տոնձալի եւս զմի ոսկի։

Այս արձանագրական ընդարձակ յիշատակարանը համառոտեցով՝ կ'իմանանք, նախ թէ չուրճովի գաղթականութիւնն սկսած եւ արդէն 1654ին։ Երկրորդ՝ կը գտնենք հոս եկեղեցւոյ շինութեան լուսաւոր ու ընթացիկ ոճով գրուած մեկին ու պարզ պատմութիւնը։ Երրորդ ժողովրդագրական առ եկեղեցական անձանց միջեւ։ 1828 իրարու յարաբերութիւնը։ Եւ վերջապէս չորրորդ, թէ Անրկացւոց 13 ու Նշխարեմուպուրեցւոց 3 ոսկին գուրս ասենելով՝ չուրճովի ժողովուրդն իր եկեղեցւոյն շինութեանը համար, քիչ ժամանակի մէջ քովէ քով բերած եւ 503 կտոր կայսերական ոսկի եւ 5457 հունգարական ֆիորին, ու յորս տարւան միջոցին մէջ (1730—1733), բարձր աշտարակը գուրս առնելով (որ ետքէն 1737ին կանգնուեցաւ) գեղեցիկ եկեղեցւոյն շինութիւնը լընցուցած է։ — Ինչպէս արձանագրութիւնէն կը տեսնենք՝ ամենին առատաձեռն պարգեւատուները եղան՝ Ամենաօրու Երրորդութեան եղբայրութիւնն (որ տուաւ 2676 հունգարական ֆիորին)։ Ս. Աստուածածնի Աերափոխման ընկերութիւնը (տուաւ 1500 ֆիորին) եւ Ս. Ստեփանոսի ընկերութիւնը (որ տուաւ 1274 ֆիորին)։

Վերը յիշեցինք հին սովորութիւն մը։ Ուրիշ հինաւորաց սովորութիւն մըն ալ կայ այն ազգային եկեղեցւոյն վերաբերեալ։ Եւ յայտնի է, փոքրիկացից օդ եղած ժամանակ ժամկոյն աշտարակը կ'ենէր ու զանգակը կը հնչեցնէր, որպէս զի ամպերը ցրուին եւ կայծակը տներուն եւ ցորենի գաշտերուն ֆրասհասցընէ։ Այս ծառայութեանը համար վարձք մը չ'ընդունիր ժամկոյն ոչ եկեղեցիէն եւ ոչ ալ հաւատացեալներէն։ Սակայն երկրատեսաբար ու քեղացիք տարեկան հունձքը քաղած տառն։ — Դրովհետեւ պէտք է որ ազգային եկեղեցւոյն պարսպին քովէն անցնին, — երբ սալով ցորենը կը բերին, հարկ է որ ցորենի մեծակ որպէս մը վար նետն ժամկոյնը համար։ Այս որանքու կամուր որ տուրէն ժամկոյն մաւ նուազն 10—12 հեկտար լիւր ցորեն կը քաղէ։

Յիշատակաց արժանի է եկեղեցւոյն երկաթի արկով, որ ժողովրդագրատութեան մէջ կը պահուի։ Եւ տեղէն շարժել չկրնալու համար արկղին ներսի կողմանէ ամրացուած եւ պտտաղէններով շատ մեծ ու ծանր երկանաքարի մը վրայ, որ դրանէ ամենեւին չի տեսնուիր։ Արկղին կը պահան, բաց անկէ որ արտաքոյ կարգի ամուր եւ ու վարպետութեամբ շինուած, ամենէն նոր տեսնները հնարուած (Wertheim) կը պահներուն պէս ժանեւոր բանայի մ'ունի։ Այս բանային կրկին դարձնելով՝ արկղին տասուերկու երկաթի մեծ նիզերը կը շարժին ու ծանր կ'ափարիչը կը բացուի։ Արկղը թէպէս առ նուազն 150 տարւան պէտք է որ ըլլայ, այսու ամենայնիւ ամենէն նոր շինուած կրակէ ապահով արկղները կը գերազանցէ։ Ասոր՝ եւ նորահնար ապահովութեան արկղներուն տարբերութիւնն ան է միայն, որ ասիկայ հորիզոնական ուղղութեամբ կը բացուի, ուր որ նոր յօրինուածները՝ ուղղահայեաց կը բացուին։

Որչափ օգտակար բան կ'ըլլար թէ որ մէկն զգուրճով երկայն ժամանակ ուսումնասիրէր։ Անտարակոյս հոն այնպիսի նոր բաներ պիտի գտներ, որոնք դրանսիրտանից չ'այաց եւ անոնց գաղթականութեան վրայ ունեցած տեղեկութիւնն շատ աւելի պիտի լուսաւորէին ու կատարեալ ընէին։

ՅՈՒՆԻՍ ԱՅՆՅՈՒՆ

ԵՐԳՈՒՄԱՆԱԿԱՆ

ԵՐԳՈՒՄԱՆԱԿԱՆ ԵՐԳՈՒՄԱՆԱԿԱՆ

(Երգումնաւորութիւն)

Գ.

Չիկաթոսական դուռնոս փոփոխելի տղերու։

Երբ լեզուներու մէկ ծաղում՝ ունենալու անկարելիութիւնը հաստատուելու համար, քաղաքի մէջ (չառ նախալեզուները ընդունող) լեզուաբանները կը հիմնեն իրենց գրութիւնը՝ լեզուաց ձեւաբանական գիտելիքներէն վրայ, որ «էական նկարագիր է, եւ իւրաքանչիւր լեզու այնպիսի տեսակարար ձեւեր կը ներկայացընէ, որ մէկ լեզուն միւս լեզուի անդամն անկարելի է, կ'ըսեն։

Այսպէս օր. աղ. Պատու կը կարծէ թէ ստանկրիտը, հերթայականն ու ասոցիերները հիմնովին տեսակարար տարբերութիւններ ունենան եւ անոր համար նախալեզուները իւրն, ինչպէս որ հնդեւրոպականը, սեմականն եւ ուրալ-ալտայեանն ի բնէ իսկ զատ նախալեզուներ են։

1 Էվալդը կը պաշտպանէ թէ հնդեւրոպական, սեմական, եգիպտական եւ ալտայեան լեզուները ինչոքիս են իրար